

Provpass 4

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del g

Provet innehåller 40 uppgifter

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter**.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. kortege

- A förtrupp
- B konstutställning
- C långt följe
- D utomhusteater
- E slutet sällskap

2. placebo

- A verkningslöst preparat
  - B naturläkemedel
  - C kemiskt rent preparat
  - D örtmedicin
  - E syntetiskt vitaminpreparat
-

3. bohemisk

- A sökande
- B obunden av normer
- C hemkär
- D öppen för idéer
- E vemodig

4. friska i

- A tillta i styrka
  - B ta sig an något nytt
  - C förbättra
  - D gripa tag i
  - E gå till överdrift
-

5. cellofan

- A täckmassa
- B omslagsmaterial
- C hudplåster
- D absorberande material
- E lösningsmedel

6. kännbar

- A lättsam
  - B mottaglig
  - C förmodad
  - D påtaglig
  - E utmärkande
-

7. vanmakt

- A osjälvständighet
- B skamkänsla
- C respektlöshet
- D lidande
- E hjälplöshet

8. enkom

- A framför allt
  - B bestämt
  - C med besvär
  - D uteslutande
  - E uppenbarligen
-

9. jökel

- A vulkan
- B brant stup
- C glaciär
- D liten kulle
- E bäck

10. bejaka

- A bevisa att något är sant
- B säga sin mening
- C ge förlåtelse
- D vara positiv till
- E bete sig inställsamt

Vad händer vid översättning?

Gör översättningar originallitteraturen bättre? Skulle det, i så fall, förklara att också bottenapp och slam ur den svenska floden av underhållningslitteratur säljer så stort utomlands?

Det omvända, att översättningar kan försämra, diskuteras regelbundet i samband med allt från bruksanvisningar till prismotiveringar för Nobelpriset i litteratur. Det sistnämnda upptäckte en journalistkollega för några år sedan då den tyska versionen av motiveringen från Svenska Akademien innehöll flera rejäla språkfel.

Det kan alltså så att säga hända i de bästa kretsar. Samt i ens egna. Som skrivande journalist är jag pinsamt medveten om slarvfelsbenägenhet och tillfälliga avbrott mellan hjärnan och fingrarna på tangentbordet. Fel som måste upptäckas av andra, av redigerande och korrigerande ögon. När det i en roman utgiven på och översatt av ett högt ansett förlag heter att någon tvättade sig med ”en blå såpa” utgår jag ifrån att de där ögonen har rationaliserats bort.

Det händer också att jag läser översatt skönlitteratur där meningarna blivit så egendomliga att det väcker konspiratoriska tankar om att bruksanvisningarnas översättningsprogram i smyg har introducerats på förlagen. Men frågan är alltså om det förekommer att man gör tvärtom, att stolpigt hopkommen och torftig så kallad må-bra-litteratur blir betydligt bättre på ett annat språk?

Jag har inget emot deckare eller annan underhållningslitteratur. Tvärtom. Men att läsa böcker som är illa skrivna och kryckigt berättade är som att lyssna till musik där

någon spelar falskt, inte skärande, utan bara lite fel, hela tiden.

Och därför – är det tänkbart att översättare, från exempelvis svenska till tyska, förändrar, skriver om det som är illa skrivet?

Nej, en översättares främsta plikt är att tolka författarens avsikter; det framstår som översättarnas professionella ledstjärna. Men den plikten är, ibland, teoretisk och praktiken en annan. Översättaren Boel Unnerstad berättar om ett preskriberat exempel, hur hon 1994 tog sig an Diane Haegers *Courtesan*: ”Den värsta smörja jag läst”. Förutom faktafel och logiska luckor var originalet inte skrivet på korrekt engelska. Unnerstad säger att hennes egna, rätt omfattande förbättringar var ett högst diskutabelt tilltag, men att hon helt enkelt inte stod ut med att försöka återge en illa formulerad mening på lika usel svenska. Hon tror att detta, sannolikt, gäller de flesta översättare.

Å andra sidan är förbättrandet kanske inte nödvändigt, inte efterfrågat. Läsare som snabbt vill smälla i sig en McBook vänjer sig (antagligen) vid det smaklösa, lätt-tuggade, vid det som enbart mättar tidsfördrivsbehovet. Och om en författares enda avsikt är att sälja, blir en snabbt hopkommen översättning ett sätt att vara också den avsikten trogen.

Och i förlängningen blir frågan om en konceptskrivna, schablonstinn bokprodukt är värd något annat än ett översättningsprogram.

MARIE LOUISE SAMUELSSON

Uppgifter

11. Vilket påstående överensstämmer med resonemanget i texten?

- A Goda översättningar blir allt mer sällsynta.
- B Dålig litteratur förtjänar dåliga översättningar.
- C God litteratur bör hellre läsas på originalspråk än i översättning.
- D Merparten av den översatta litteraturen är av dålig kvalitet.

12. Vad vill textförfattaren säga med resonemanget som avslutas med exemplet ”en blå såpa”?

- A Att standarden på svenska översättningar uppenbart har sjunkit.
- B Att det är svårt att förhindra att felöversättningar hamnar i tryck.
- C Att alla former av skrivande rymmer sina speciella fallgropar.
- D Att egna felskrivningar kan vara svåra att upptäcka för skribenten själv.

Fjärilen alkonblåvinge

Att vara alkonblåvinge är att födas till ett lotteri, ett blått lotteri där vinstlotterna är förfärande få.

I juli månad, någon vecka innan klockgentianan öppnar sina djupblå blomkalkar, placerar blåvingehonan sina insatser: äggen. Det sker alltid på samma ställe, nära basen på outslagna gentianaknoppar. När larven kläcks gnager den sig in i den omogna frökapseln och lever där i tre veckor. Utan klockgentianor, inga alkonblåvingar.

Dessutom måste gentianan stå högst två meter från ett bo av arterna trädgårdsrödmyra eller skogsrödmyra. Pissmyror, i dagligt tal. Alkonblåvingen ingår nämligen i en av den svenska naturens mest raffinerade trekanter.

När larven tröttnat på blomkosten låter den sig falla ner på marken och sätter sig att vänta. Har den tur kommer en myra av rätt art förbi. Då talar evolutionen sitt listiga doftspråk. Larven utsöndrar en doft som exakt kopierar myrornas egna feromoner, en doft som väcker myrans habegär och omvårdnadsinstinkt. Triggad av doften bär myran hem larven till samhället, där den matas och pysslas om av arbetarna som om den vore en myrlarv.

Om myrsamhället är stort nog för att föda larven i längden, kan den efter en bekväm vinter förpuppas, och en solig dag nästföljande sensommar offentliggörs vinnaren i det blå lotteriet.

En sådan dag står jag på Remmene skjutfält utanför Vårgårda i Västergötland. Och där kommer verkligen en stor blåvinge flygande över blåtåtel, pors och blommande klockkljung. Inte klarblå som de små ljunghblåvingarna som också frekventerar skjutfältet. Det blå är utspätt med silvergrått, som en himmel överdragen med ett lätt dis. Snart en alkonblåvinge till, och en till. Sammanlagt fyra hanar blixtrar förbi inom loppet av en kvart. Det är mer än man kunde hoppas på.

Remmene skjutfält är en typisk klockgentianalokal, ett stycke störd natur som det heter, med sin egen slingriga kulturhistoria. Först var det fattigböndernas betesdjur och ljunghbränningar som skapade det. Sedan var det militärerna som höll markerna öppna och solvarma och slutligen tog den lokala naturskyddsföreningskretsen över, sedan några år i lag med länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Det gemensamma åtgärdsprogrammet för artparet alkonblåvinge/klockgentiana handlar mycket om att bibehålla störningarna på de kända lokalerna, vare sig det handlar om bete, bränder eller vattenståndsfuktuationer vid sjöstränder. Samt att utvidga åtgärderna till omgivande marker, så att klockgentianan får större livsutrymme.

STEFAN CASTA

Uppgifter

13. Texten liknar alkonblåvingens liv vid ett lotteri. Vad är det i den liknelsen som motsvarar de pengar man köper en lott för?

- A Födan som myrorna ger larven.
- B Doften som larven avsöndrar.
- C Blåvingehonans ägg.
- D Blomkosten från klockgentianan.

14. Författaren återger resultatet av ett blått lotteri. Hur gick det?

- A Dragningen flyttades till nästkommande sommar.
- B Det blev vinst, men i form av andra blåvingesorter.
- C Dragningen pågick under för kort tid för att ge ett godkänt resultat.
- D Det gick över förväntan..

Djup ventrombos

Att resa, t.ex. med flyget, ökar risken för djup ventrombos, blodpropp i vensystemet (DVT). Det rönet presenteras i *Annals of Internal Medicine*. Att resande, inte minst med flyg, ökar risken för DVT kan knappast komma som en överraskning för medicinsk personal, men faktum är att den forskning som presenterats inom fältet inte varit entydig. Bidragande till detta är att kontrollgrupperna inte sällan utgjorts av icke-resande individer som utretts på sjukhus med frågeställningen DVT. Man kan på goda grunder misstänka att dessa kontrollgrupper utgjorts av individer med en annan riskprofil för DVT än resande, vilket gjort resultaten svårtolkade.

Författarna till den nu aktuella artikeln har gjort en metaanalys. Med hjälp av databaser som Pubmed, Medline, Embase och Cochrane har man identifierat studier inom fältet.

Den initiala sökningen resulterade i 1 560 (!) studier. Av dessa har den överväldigande majoriteten exkluderats av olika anledningar, såsom att det endast rörde sig om rena fallrapporter eller att kontrollgrupperna var märkligt sammansatta. Författarna har från de 1 560 studierna vaskat fram 14 studier som höll måttet och som således ingått i analysen. Dessa 14 studier omfattar totalt 4 055 fall av DVT.

Resultaten visar sammantaget att resande, samtliga resformer sammanräknade, fördubblar risken för DVT. Författarna har därefter exkluderat studier som haft icke-resande individer som utretts för DVT som kontroller.

Det visade sig då att resande ökade DVT-risken med en faktor 2,8, vilket alltså innebär en närmast tredubblad risk. Tittar man specifikt på resande med flyg noterades att den relativa risken för DVT steg med 26 procent för varje ytterligare två timmar som resan varade. Samtliga transportsätt sammanräknade, alltså inte bara flyg, ökade DVT-risken med 18 procent för varje ytterligare två timmar som resan varade.

Två mindre metaanalyser har tidigare presenterats inom området resande och DVT-risk. Dessa publicerades för ett par år sedan och visade på en betydligt svagare koppling mellan resande och risk för DVT än den nu aktuella studien. Dessa två metaanalyser inkluderade dock färre studier än den nu aktuella sammanställningen.

Författarna konstaterar att de egna rönen är de starkaste som hittills presenterats vad gäller kopplingen mellan DVT-risk och resande samt magnituden av riskökningen. Fler studier efterfrågas dock av författarna. Bland annat vill de se undersökningar kring i vilken mån DVT-risken kan reduceras vid långresor, t.ex. om man är uppe och går ett par gånger under en längre flygresor. Effekten av mer avancerade interventioner, t.ex. att ge farmakologisk profylax mot DVT till riskgrupper som p-pillerätande kvinnor och överviktiga, är också det ett fält där mer forskning behövs.

ANDERS HANSEN

Uppgifter

15. Vad har enligt texten utgjort ett problem med många av de studier som behandlat sambandet mellan resande och DVT?

- A De har varit inriktade enbart på vissa transportsätt.
- B De har bortsett från det faktum att resorna blivit allt längre.
- C De har gjort jämförelser mellan grupper på ett diskutabelt sätt.
- D De har endast kunnat bekräfta sambandet bland dem som faktiskt drabbats.

16. Vad skiljer enligt texten den redovisade metaanalysen från tidigare metaanalyser inom fältet?

- A Den behandlar fler studier.
- B Den utesluter rena fallrapporter.
- C Den beaktar skillnaden mellan olika resformer.
- D Den godtar inte kontrollgruppernas sammansättning.

Strandskyddet

Sverige är ett avlångt land med mer än 380 000 kilometer strand. I Arjeplogs kommun finns det exempelvis 8 727 sjöar och 350 mil rinnande vattendrag. Det motsvarar 2,6 sjöar och 3 kilometer strand per invånare. I många andra kommuner ser det delvis annorlunda ut, men för de flesta är närheten till naturen – särskilt sjöar och vattendrag – en av de viktigaste tillgångarna.

Översiktsplanen är ett heltäckande beslutsunderlag för kommunens mark- och vattenanvändning. Den är ett viktigt instrument för att skapa överblick, beskriva samband och konflikter samt ge möjligheter till analys av utvecklingen av mark- och vattenanvändningen enligt olika alternativ. PBL (Plan- och bygglagen) föreskriver också en process med samråd och utställning som innebär möjligheter att föra en dialog om kommunens utveckling samt användningen av mark- och vattenområden.

I en översiktsplan skall de allmänna intressena, som bör beaktas vid beslut om användningen av mark och vatten, redovisas. Strandskyddet är ett starkt samhällsintresse som bör behandlas inom ramen för den översiktliga planeringen. Det är därför viktigt att det framgår av planen hur strandskyddets syften bör tillgodoses, det vill säga hur tillgängligheten utmed stränderna skall bibehållas och de goda livsvillkoren för djur- och växtlivet bevaras.

En precisering av strandskyddets värden i översiktsplanen ökar också förutsättningarna för förståelse och acceptans för strandskyddsbestämmelserna, vilket är grundläggande för att åstadkomma en god tillämpning. Möjligheten att nyansera strandskyddet efter regionala och lokala förhållanden lyfts ofta fram som angeläget för den regionala utvecklingen. Det är därför viktigt att man formulerar förslag till lagtext som inte reducerar det regionala syftet till att bara gälla större anläggningar, sammanhållen bebyggelse eller andra specifika verksamheter.

Planering är dessutom en kunskapsprocess som innehåller omfattande demokratiska spelregler. Det är viktigt att de överväganden som leder fram till ställningstaganden om mark- och vattenområdets lämpliga användning är genomskinliga och grundar sig på största möjliga kunskap. Under arbetet med översiktsplanen förs en öppen diskussion för att man efteråt skall kunna förstå hur ett visst ställningstagande tillkommit. Detta underlättar tillämpningen av planen vid efterföljande beslut och allmänheten får en bättre förståelse för besluten.

Översiktsplanen är det instrument som skall användas för att precisera strandskyddet. Beroende på läge i landet och skyddsbehov kan en restriktiv, men också nyanserad tillämpning utvecklas i dialog med staten.

Strandskyddet vinner på att behandlas på samma sätt som områden av riksintresse i översiktsplanen. Preciseringar av skärpningar respektive lättnader kan då utvecklas i samråd mellan länsstyrelse och kommun.

Strandskyddet bör hanteras regionalt och lokalt. Med stöd av förtydliganden i översiktsplanen skall alla kommuner som önskar ges rätt att bevilja dispenser. I känsliga områden kan länsstyrelserna bistå med regionala bedömningsunderlag till stöd för kommunernas dispensgivning.

Strandskyddet kan bli ett påtagligt hinder mot tätortsutveckling. Undantag från strandskyddet skall kunna medges i glesbygdsmråden med lågt bebyggelsestryck för att kunna utveckla attraktiva boendemiljöer. Vissa kustkommuner måste ibland också kunna medge undantag från strandskyddet vid detaljplanering för bebyggelse på ännu inte ianspråktagen mark. Det rör sig om utveckling av tätorter, men även enstaka byggnader i områden där bebyggelsestryck och annat användningstryck är lågt. Lättnader i strandskyddet skall inte bara omfatta exploateringar som förutsätter detaljplan, utan också omfatta enstaka hus och anläggningar på landsbygden.

Den bofasta skärgårdsbefolkningen är i princip inte intresserad av någon allmän exploatering av kuster och skärgård. Det skall dock gå att utveckla både nytt boende och verksamheter i dessa områden i framtiden.

Ett generellt krav på detaljplan och miljökonsekvensbeskrivning för att kunna göra avsteg från strandskyddet är orimligt resurskrävande. Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementets förslag är att detta krävs för enstaka byggnader i glesbebyggda områden. Vi inom Sveriges Kommuner och Landsting bedömer att planläggning för enstaka objekt inte alltid är nödvändig. Det är mer angeläget att tillgodose allmänna behov av regional utveckling genom tillkomst av ny bebyggelse och då slippa plantvånget. Lokaliseringsprövning skall under alla omständigheter göras på vanligt sätt, vilket betyder att strandskyddsfrågan kommer att hanteras enligt miljöbalkens principer.

Strandskyddet är i grunden socialt betingat. Av bland annat folkhälsoskäl bör en kraftfull satsning göras på tätortsnära friluftsliv. Strandområden behöver i ökad utsträckning göras tillgängliga för barnfamiljer och äldre genom anläggande av promenadvägar, rast- och badplatser.

Kommunerna är i hög grad självstyrande när de väger olika allmänna intressen mot varandra samt när de väljer hur grundläggande hänsynsregler och hushållningsbestämmelser i miljöbalken skall beaktas. I många andra sammanhang anses planeringen vara den rätta formen för

att tydliggöra avsikter och komma överens om hur olika intressen skall värnas mellan stat och kommun.

Sveriges Kommuner och Landstings uppfattning är att undantag från strandskyddet måste kunna göras, både i glesbygdsområden och i vissa kustkommuner, för att kunna utveckla såväl attraktiva boenden som näringslivet på orten. I dag minskar befolkningen i mer än 200 av landets 290 kommuner. Bakom kraven på lättnader i strandskyddet i glesbygd ligger en önskan från kommuner med vikande befolkningsunderlag att försöka vända tren-

den genom att kunna erbjuda attraktiva bostäder såväl för permanentboende som för fritidsboende. Ett starkt argument för att få flyttlassen att vända tillbaka är ofta möjligheterna till ett rikt liv med naturen inpå knuten – och ett strandnära boende. Ett väl fungerande fritidsboende stödjer också det lokala näringslivet och ger en tryggare bas för den kommersiella servicen.

REIGUN THUNE HEDSTRÖM

Uppgifter

17. I vilken egenskap skriver textförfattaren framför allt?

- A Som lagstiftare i ett statligt departement.
- B Som representant för kommuner och landsting.
- C Som representant för privata markägarintressen.
- D Som utredare vid länsstyrelsen.

18. I vilken fråga har Sveriges Kommuner och Landsting en annan uppfattning än Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet?

- A Vem som ska ha rätt att fatta beslut i ärenden som rör strandskyddet.
- B Hur stort inflytande enskilda markägare ska ha i ärenden som rör strandskyddet.
- C I vilka delar av landet det ska vara möjligt att göra undantag från strandskyddet.
- D Hur noggrann prövning som krävs för att göra undantag från strandskyddet.

19. Vilken instans borde enligt textförfattaren fatta beslut om undantag från strandskyddet?

- A Kommunen
- B Länsstyrelsen
- C Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
- D Sveriges Kommuner och Landsting

20. Vilken syn på strandskyddet stämmer överens med textförfattarens ståndpunkt?

- A Strandskyddet ska gälla inte bara mindre utan även större byggprojekt.
- B Strandskyddet bör långsamt avvecklas och ersättas av en översiktsplan.
- C Strandskyddet är en viktig princip som emellertid kan försvåra tätorters tillväxt.
- D Strandskyddet kan hejda avfolkningen och gör stränderna tillgängliga för allmänheten.

21. Som så ofta ____ man i sin omvärdering att överbetona sådant som tidigare förbi-setts, och inte förrän 1946 kom bilden av Gustav IV Adolf att bli mer nyanserad.
- A evaluerade
  - B karikerade
  - C tenderade
  - D estimerade
22. Vid tiden för de tidiga hästböckernas ____ dominerade fortfarande idealbilder om en passiv, ljuv, känslös och skör kvinnonatur. Men till dessa nya böckers flickor knyts en rad kaxiga egenskaper: de är modiga, aktiva, starka, förnuftiga och självtillräckliga. Och hästen dundrar fram över scenen som ____ flickornas särart. Kittys ”oklemiga” natur illustreras av att hon rider i galopp utan vare sig ____ eller sadel.
- A föreläggande – en gestaltning av – tömmar
  - B utgåva – ett exempel på – sporrar
  - C publicering – en motvikt till – stigbyglar
  - D tillkomst – en symbol för – tyglar
23. Innan tandfyllningsmaterialet ____ läggs ett skikt av isoleringsmaterial i den uppborrade kaviteten för att hindra att substanser från till exempel kompositmaterial genom tandbenets kanaler når in till den känsliga ____.
- A fixeras – hinnan
  - B justeras – roten
  - C appliceras – pulpan
  - D stelnar – nerven
24. De åtta vokalerna i finskans ljudsystem är korta eller långa och kombineras dessutom i ett stort antal ____.
- A diftonger
  - B nasaler
  - C kvinter
  - D tremulanter

25. I sommar inför Fiskeriverket en ny regel som innebär att den som fiskar med handredskap får ta upp högst tre gäddor per dag. Dessutom ____ alla stora gäddor helt.
- A regleras
  - B undantas
  - C fredas
  - D svartlistas
26. Jämförande eller komparativ folklivsforskning var inte en tom formulering. Det var ____ ett kunskapsfält som en teoretisk och praktisk metod som du fostrades in i redan från inträdet i ämnet, då du inte bara skulle ____ empiriska kunskaper om förhållanden i Sverige och Norden, utan också genom kurslitteraturen fick ta del av forskning om motsvarande ____ på andra håll i Europa.
- A snarare – diskutera – resultat
  - B dels – redogöra för – förhållanden
  - C såväl – tillägna dig – företeelser
  - D även – inhämta – kunskaper
27. Vid det här laget befann sig Auletes inte längre i Rom. Frustrerad över senatens oförmåga att komma till beslut och hårt ansatt av sina kreditorer hade han ____ att avvika från Italien.
- A funnit för gott
  - B kommit dithän
  - C bidat sin tid
  - D beseglat sitt öde
28. Tillgång till kunskap anses vara en grundläggande förutsättning för demokratiska, jämlika och fredliga samhällen, samtidigt som kunskap också ofta används i diametralt ____ syften.
- A politiska
  - B avsedda
  - C motsatta
  - D själviska

29. Idag har vi rekordmycket medieflimmer, vilket ____ av medie- och kommunikationsbolagens konvergens och konsolidering. I en värld där sändningsmedier allt mer reduceras till underhållning och nyhetssnuttar hungrar ____ individer efter identitet. Min förhoppning är att trycksvärtan ska återta sin roll som främsta källa till jagidentitet och social tillhörighet.
- A överförs – frustrerade
  - B förstärks – alienerade
  - C avtrubbas – resignerade
  - D förskönas – konfunderade
30. Ersättning utgår i paritet med andelen uppodlad mark. Följden blir att det på min gård kan dimpa ner fyra personer med måttband för att kontrollera mina _____. Dessa måste ha exakt samma storlek som jag har _____, annars följer sanktioner.
- A kreatur – uppmätt
  - B skiften – angivit
  - C ägor – inhägnat
  - D räkenskaper – redovisat